

Η ΞΩΤΙΚΗ ΑΛΛΗΓΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΠΛΟΤΗΤΑΣ

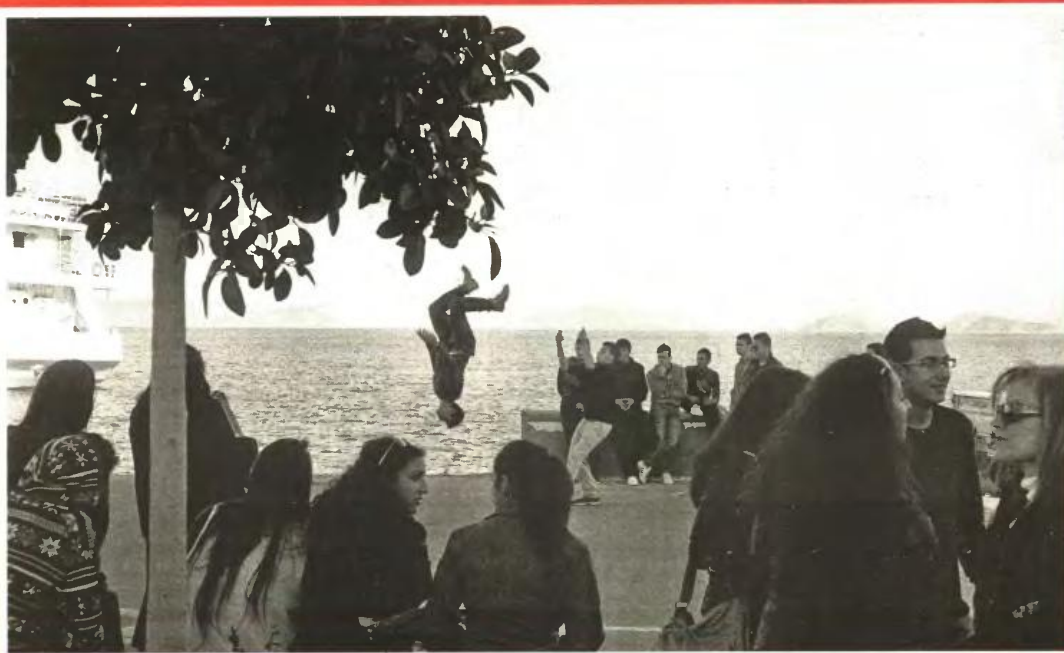
Μέσο: Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

Ημ. Έκδοσης: . . . 31/1/2015 Ημ. Αποδελτίωσης: . . 31/1/2015

Σελίδα: 56

Η «ξωτική αλληγορία» της απλότητας

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ
«Τα ποιήματα.
Τόμος Α΄.
Τα Βουκολικά
και τα Εγκώμια.
Καθημερινές»

Φιλολογική επιμέλεια:
Είλη Φιλοκύπρου,
MIET, 2014, σελ. 421

► Της **ΘΑΛΕΙΑΣ ΙΕΡΩΝΥΜΑΚΗ**

ΣΕ ΕΝΑΝ ΚΑΛΑΙΣΘΗΤΟ και τυπογραφικά άρτιο τόμο, με φιλολογική επιμέλεια της Είλης Φιλοκύπρου, κυκλοφόρησαν από τις εκδόσεις MIET οι δύο εκδοθείσες από τον ίδιο ποιητικές συλλογές του Τέλλου Αγρα (1899-1944), τα «Βουκολικά και τα Εγκώμια» (1934) και οι «Καθημερινές» (1940). Ο τόμος περιλαμβάνει επίσης «Σημειώσεις», όπου διευκρινίζονται εκδοτικά ζητήματα και δίνονται πληροφορίες για τις πρώτες (κάποιες αρκετά διαφορετικές) δημοσιεύσεις των ποιημάτων, και κλείνει με το «Σημείωμα της επιμελήτριας», μια εμπεριστατωμένη μελέτη για τις δύο συλλογές του Αγρα. Εντοπίζοντας θεματικά και μορφικά χαρακτηριστικά, επισμαίνοντας τα ιδιαίτερα γνωρίσματα, αλλά και τις διαφοροποιήσεις από τη μη συλλογή στην άλλη και μεταξύ των ενότητων των συλλογών, ανιχνεύοντας επιδράσεις (από τον Μορέαδ λ.χ.), αλλά κυρίως προσέχοντας επιμελώς τη λεπτομέρεια και αναλύοντας υποδειγματικά συγκεκριμένους στίχους, η Φιλοκύπρου αναδεικνύει τόσο την ποίηση όσο και την προσωπικότητα του Αγρα, με τρόπο που θυμίζει την αναγνωστική ευαισθησία και την κριτική ευσυνειδησία του ίδιου.

Η φιλολογική επάρκεια και η κριτική οξυδέρκεια του Αγρα είναι ίσως οι σημαντικότεροι από τους λόγους που η ποίησή του δεν βρέθηκε στο προσκήνιο και δεν γνώρισε μέχρι σήμερα άλλες εκδόσεις πέρα από τις αρχικές. Πρόκειται ωστόσο για μια ποίηση γραμμένη με ευαισθησία και λεπτοτεχνία, και παρότι η εικονοποιία της φαντάζει μακρινή και οριστικά χαμένη, δεν παύει να είναι ανθρώπινα αληθινή και εξακολουθητικά μοντέρνα. Τόσο ο φυσικός χώρος της πρώτης συλλογής όσο και ο αστικός της δεύτερης έχουν στο επίκεντρο τον άνθρωπο, τα πάθη και τις ανουσίες του. Επειτα από την περιπλάνηση στη φύση, ο Αγρας μπαίνει στην πόλη και στις λαϊκές γειτονιές παρατηρώντας όχι με τη ματιά του αστού, αλλά με τη ματιά του παιδιού: μέρος της φύσης και της πόλης ο ίδιος, είναι ταυτόχρονα και ένας παρατηρητικός εξερευνητής τους. Δεν βλέπει μόνο ό,τι το τοπίο δείχνει, αλλά κυρίως ό,τι αποπνέει: διαισθάνεται την κρυφή ζωή των πραγμάτων, διαβάζει τους συμβολισμούς και προσπαθεί να αποκωδικοποιήσει τις αλληγορίες («στο κάσσο, εσύ: μια ξωτική δεν είναι αλληγορία, / δεν είναι σύμβολο για τις ψυχές

που έχουν πεθάνει», σ. 94) και με εξίσου υποβλητικό τρόπο, με εικόνες μισοτελειωμένες, αφήνει τον αναγνώστη να τα σφραγίσει και να τα ανασυνθέσει. Παράλληλα, με τη χρήση επιθέτων (συχνότατα, κυρίως στις «Καθημερινές»), όχι την κοσμική, αλλά τη λειτουργική, επιτυγχάνει την «αναδημιουργία» απλών αντικειμένων και καθημερινών ανθρώπων. Ως πλάνης (flâneur) αποσιτάται πρόσκαιρα από την ανία και την πλήξη, το διάχυτο μοντέρνο επηύει, για να επανέλθει ωστόσο σε μια ανάλογη κατάσταση («Να κι η σελήνη! Της ανίας φορεί την προσωπίδα... / Όλα είναι πλήξη...», σ. 91), αναγκαία προϋπόθεση της παρατήρησης, η οποία με τη σειρά της γεννά την ποίηση.

Δεν είναι μόνο ο εξωτερικός χώρος προσφιλής στην ποίηση του Αγρα. Το βλέμμα του στρέφεται και στον εσωτερικό, στο σπίτι και στο δωμάτιο όπου «ωκρά» παιδιά και νεαρά κορίτσια, αλλά και το ίδιο το ποιητικό υποκείμενο, βιώνουν τη φτώχεια, τη φθορά, την ανία, και τη ματαιότητα («Στο σπίτι μέσα ψιχαλίζει / – κι η ζωή νυστάζει και μαυρίζει / και μούδιασε και δεν αξίζει...», σ. 180). Το υποκείμενο δεν είναι αμέτοχο και αποστασιοποιημένο, επιδιώκει όμως κάποια να παραμείνει μοναχικό («τα παλιά τα σπίτια, τη σπουδή / αγαπούσε, και τη μοναξιά», σ. 158) ή να οριοθετήσει τη θέση του εντός του κόσμου, περιχαράκωνοντας τη σκέψη του σε παρενθέσεις: το περιεχόμενό τους δεν είναι παρενθετικό, αλλά ουσιαστικό, όπως συμβαίνει και στην ποίηση του Καβάφη, και αργότερα στην ποίηση του Αναγνωστάκη (κοιτά, εκείνη, στον τρόπο λειτουργίας των παρενθέσεων του Αγρα). Ο Αγρας φαίνεται ότι έχει αφομοιώσει ποιητικά την ποίηση του Καβάφη (εκφράστηκε άλλωστε κριτικά από τους πρώτους γ' αυτήν), την τριβή με τον κόσμο και τον άνθρωπο μέσα στον κόσμο, την πλήξη ως κινητήρια δύναμη της δημιουργίας, τη σωματική υπόσταση του έρωτα, αλλά και την ιερότητα του ως απόμακρου ιδεώδους.

Και από την άποψη αυτή η ποίηση του Αγρα παραμένει επίκαιρη. Όπως άλλωστε παρατηρεί εύστοχα η επιμελήτρια του τόμου, «στις μέρες μας η χαμηλή φωνή των ποιητών του μεσοπολέμου εξακολουθεί να ακούγεται επίμονα, ίσως γιατί συμμεριζώμαστε πολλές από τις εμπειρίες που καταγράφουν: την περιθωριοποίηση των ανθρώπων, την ισοπέδωση αξιών, τη μοναξιά, τον εγκλωβισμό σε ρόλους και προσωπεία» (σ. 389).